Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2009 жыл
11-чи август,
геуюрге кюн.
№ 154 (18255)

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ   ВРЕМЯ   ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны членлерин къабыл кёрюуню юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини

УКАЗЫ

«Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуна тийишлиликде **бегим этеме**:

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны членлерине бу адамланы къабыл кёрюрге:

Ажахов К.М. - чекленнген жууаплылыгъы болгъан «Бум-Банк» коммерция банкны правленини председатели, Къабарты-Малкъар Республиканы Коммерция организацияларыны союзларыны председатели («Нальчик» бизнес-клуб)

Атталаны Ж.Ж.- «Заман» газетни редакциясы» къырал учрежденияны баш редактору

Беппайланы С.У.- граждан обществону институтларын айнытыугъа себеплик этиу эмда адамны эркинликлери жаны бла Къабарты-Малкъар Республиканы Президентинде Комиссияны жууаплы секретары

Бобылёв В.Н.- Къабарты-Малкъар Республиканы православный килисаларыны благочинныйи

Карамурзов Б.С.- Билим бериуню «Х.М. Бербеков атлы Къабарты-Малкъар къырал университети» бийик профессионал билим берген къырал учреждениясыны ректору

Кумахов М.Л.- Культураны «Алий Шогенцуков атлы къабарты къырал драма театры» къырал учреждениясыны актёру, «Россей Федерацияны Театрларыны союзуну къуллукъчулары» Битеуроссей жамауат организацияны Къабарты-Малкъар регион бёлюмюню председатели

Любуня Н.Г.- Къабарты-Малкъар Республиканы территориясында Терк-Малка къазакъ округну атаманы

Попов В.М.- Битеулю билим бериуню Прохладный шахарда «Битеулю билим берген 42-чи номерли орта школу» муниципальный учрежденииясыны директору

Пшихачев А.М.- Къабарты-Малкъар Республиканы Муслийманларыны дин управленияларыны председатели

Созайланы А.С. - Къабарты-Малкъар Республиканы халкъ поэти, Къарачай-Черкес Республиканы халкъ поэти

Таов П.К.- Къабарты-Малкъар Республиканы Профессионал союзларыны организацияларыны биригиулерини председатели

Федченко Л.М.- Гидрометеорология эм къудуретни мониторинги жаны бла Федеральный службаны «Бийик тау геофизика институту» къырал учрежденииясыны программаларыны илму башчысы

Хафицэ М.М.- «Адыгэ псалъэ» газетни редакциясы» къырал учрежденияны баш редактору, «Адыгэ Хасэ» Къабарты-Малкъар республикалы жамауат организацияны таматасы

Шабаев Л.М.- Нальчик шахарны тау-чюйют дин общинасыны раввини

Шорданов Н.А.- Къабарты-Малкъар Республиканы Саулукъ сакълау министерствосуну саулукъ сакълауну «Кардиология арасы» къырал учрежденииясыны баш врачы

Шихабахов М.Х.- Урушну, урунууну, Сауутланнган Кючлени эмда право низамны сакълаучу органланы ветеранларыны (пенсиячыларыны) Къабарты-Малкъар республикалы жамауат организацияларыны Советини председатели

Шокарова З.М.- «Битеуроссей къырал телевизор эм радио бериулени компаниясы» федеральный къырал унитар предприятияны - «Къабарты-Малкъар» къырал телевизор эм радио бериуле компаниясыны информация программаларыны филиалыны службасыны программаларын бардырыучу, Жаш тёлю правительствону председатели

Ёлмезланы А.-Х.М.- Россей Федерацияны Граждан оборонаны ишлери, къыйын болумла эмда табийгъат къыйынлыкъладан чыкъгъан хатаны кетериу жаны бла министерствосуну Юг регион излеу-къутхарыу отрядыны филиалыны Элбрус излеу-къутхарыу отрядыны къутхарыучусу.

2. Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны бу Указгъа кёре къабыл этилген членлерине Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасын толу къауумда къураугъа башларгъа деп предложение берирге.

3. Бу Указ анга къол салыннган кюнден башлап кюч алады.

Къабарты-Малкъар Республиканы Президенти **А. КАНОКОВ**
Нальчик шахар, 2009 жылда 5-чи августда,№119-УП

Белгили режиссёрну жангы иши

Арсен Каноков - «Интонация» деген фильмни жигити

Онгдан солгъа: Арсен Каноков, Александр Сокуров.

Белгили россейли кинорежиссёр Александр Сокуровну «Интонация» деген документли фильмин Къабарты-Малкъарны жамауаты биринчилени санында кёрлюкдю. Фильмни жигитлеринден бири Къабарты-Малкъарны Президенти Арсен Каноковду.

Проектни алты сериясыны да премьерасы июль айда Санкт-Петербургда болгъанды, кюз артында уа аланы федерал каналланы биринде кёргюзтюрюкдюле. Санкт-Петербургда КъМР-ни представительствосуну башчысы Альберт Саральп эм фильмни продюсери Олег Рудновну кючлери бла къарар амал тапхандыла фильмге бизни республикада да. Ол ОРТК «Нальчик» каналдан кёргюзтюллюкдю.

Альберт Саральп айтханнга кёре, «Интонацияда» бюгюннгю жашауну хар тюрлю жаны да кёргюзтюлгенди, россейли, европалы обществолада тюбеген проблемала да кётюрюледиле мында. Хар фильм авторну бла аны жигитини араларында ушакъча къуралгъанды.

Темала да кёп тюрлюдюле. Сёз ючюн, «акъылбалыкъ болмагъан сабий» эм «пиво» деген сёзле бюгюнлюкде бирге терк-терк нек тюбейдиле, дин бюгюн жашауда къаллай жерни алады, Кавказда болум къалайды? Белгили адамланы, аланы ишлерини, политиканы бла тарыхны юслеринден айтадыла фильмни алты жигити да: РФ-ни Конституция сюдюню таматасы Валерий Зорькин, КъМР-ни Президенти Арсен Каноков, «РЖД» ОАО-ну президенти Владимир Якунин, адвокат Юрий Шмидт, композит ор Сергей Слонимский эм филолог Борис Аверин.

Александр Сокуров проектини биринчи кесегин бошагъанды, къалгъанын а Европада сала тургъан «Фауст» фильминден сора къолгъа аллыкъды.

Бу ыйыкъда ОРТК «Нальчик» каналда (НТВ) хар кюнден 10 сагъат 25 минутда Сокуровну фильмлери кёргюзтюллюкдюле. 13-чю августда, орта кюн, 10 сагъат 20 минутда эм 18 сагъат 15 минутда бизни къараучу КъМР-ни Президенти Арсен Каноков къатышхан 42-минутлукъ фильмге къарар амал табарыкъды.

Марина ХАПОВА.
КъМР-ни Президентини эм Правительствосуну пресс-службасы.

МАГЪАНАЛЫ КЕНГЕШ

Жемишлени бла нанылкъланы кесибизде ёсдюрюрге

Озгъан ыйыкъ бошала туруп, «Россейде терек бахчачылыкъда болум эм аны мындан ары айныта барыу» деген ат бла Битеуроссей илму-практика конференция бардырылгъанды. Къыралны кёп регионларындан, ол санда Москвадан, Сибирьден, Тамбовск, Липецк областьладан, Краснодар крайдан, Алтайдан, Къалмукъ, Чечен, Север Осетия-Алания республикаладан келип, 100-ден аслам адам къатышхан кенгешде бизни республикадан да илму къуллукъчула, районланы келечилери, бир къауум мюлк оноучула, ведомстволаны таматалары болгъандыла.

Битеу къыралда терек бахчачылыкъ бла кюрешгенлеге магъанасы боллукъ жыйылыуну Россейни Эл мюлк министерствосуну жерчилик, химизация эм битимлени къоруулау жаны бла департаментини директору Пётр Чекмарев ачханды эм бардыргъанды. Бек алгъа КъМР-ни эл мюлк эм ашазыкъ министри Тембулат Эркенов конференциягъа келгенлеге ыспас этгенди, республикада терек бахчачылыкъ жаны бла болумну, мындан ары борчланы, умутланы юслеринден айтханды, кенгеш жетишимли ётдюрюлюрюн сюйгенин билдиргенди.

«Россей Федерацияны терек бахчачылыкъ бёлюмюню 2008 жылда ишини итоглары эм 2009 жылгъа борчларыны юслеринден» докладны П. Чекмарев этгенди. Къыралны халкъына керек болуучу жемишлени бла нанылкъланы 20 процент чакълысы кесибизде ёсдюрюледи да, къалгъаны башха къыралладан келтириледи. Алай бла бир да болмагъанча кёп ахча тышына кетеди, аш-азыкъ жаны бла жалынчакъсызлыкъ жалчытылмайды. Аны себепли терек бахчачылыкъны айныугъа бурулгъан къырал программа жарашдырылгъанды, аны жашауда бардырыргъа кёп ырысхы бёлюрге белгиленнгенди. Ишлери терек бахчачылыкъ, жерчиликден продукция алыу, аланы жарашдырыу бла байламлы организацияланы, предприятияланы борчлары - ол онгланы оюмлу хайырланыу бла бёлюмде болумну игилендириудю», - дегенди ол.

Юг федеральный округда жемишлени промышленность мурдорда ёсдюрюуде болумну, ол жаны бла энчиликлени эм мындан ары борчланы юслеринден докладны терек бахчачылыкъ эм жюзюмчюлюк жаны бла Север-Кавказ зоналы илму-излем институтну директору Евгений Егоров этгенди. Терек бахчачылыкъда жиберилген жангылычланы, болдурмауну юсюнден айта келип, бёлюмню терк айнытыуну шарт мадарларын этерге чакъыргъанды. Алай бла бёлюмде халны жууукъ юч жылны ичинде 1990 жылдагъы даражагъа жетдириуню борчу салыннганын белгилегенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Акция

Атлары айтылырын да унамагъандыла

Къан бере тургъан Самвел Огазежев.

Эки ыйыкъны эки кюнюнде, Россей Федерацияны хар къалайындача, Нальчикде да къан алгъан станцияда ишлегенле эрттенликде сагъат сегизден тюшде онтёртге дери хакъсыз къан берирге ыразылыкъларын билдиргенлеге эшиклерин кенг ачхан эдиле. Аллай акция республикада биринчи кере - августну 1-чи эм экинчи кере да - 7-чи кюнлеринде бардырылгъанды.

Белгилисича, бу акция донорлукъну пропагандалауну кенг жаяр мурат бла этиледи. Аны КъМР-ни Информация коммуникацияла, жамауат биригиулени эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосу, «Драйв» жамауат биригиу, «Регион-07» журнал, «Авто-Донор», «Билайн», МТС, «Мегафон» эм саулукъ сакълауну «Къан берген станциясы» къырал учреждениясыны келечилери бирге къурагъандыла.

Байрым кюн эрттенликде сагъат тогъуз болургъа 400-жыллыкъ атлы майданнга бек алгъа республиканы ич ишлерини органларында къуллукъ этгенле жетген эдиле. Къан берирге ол кюн алайгъа келгенлени станциягъа хакъсыз женгил машинала бла элтгендиле.

Ол огъурлу ишни этерге ыразылыкъларын билдирирге, милицияда къуллукъ этгенледен сора да, Информация коммуникацияла, жамауат биригиулени эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствону специалисти Текуланы Аслан, Ич ишлени ГАИ-сыны бёлюмюню командири Аслан Арамисов, КъМР-ни ич ишлерини бёлюмюню начальниги Беслан Шандиров, «Вести» телекомпанияны редактору Гергъокъланы Руслан да келген эдиле. Тюшге жууукълашханда, къан берирге сюйгенлени саны бютюнда кёп болады.

Станциягъа келгенлени уа анда ишлегенле сакълай эдиле. Чурукъларыны тышларындан бахилала кийдирип, эр кишилени, тиширыуланы да бёлюмню таматасы Аза Дударова лабораториягъа ашырырдан алгъа, чай ичиреди. Андан ары ала ючюнчю этажгъа кётюрюледиле. Алайда лаборантла Мадина Лакунова, Мария Хаширова да, кёп сакълатмай, алгъа бармакъдан къан алып, аны тинтип, ызы бла тамырладан аладыла.

Кабинетге чакъырылгъынчы, очередьлерин сакълап тургъан эки жашдан суратха тюшюрейим деп тилегенимде, унамайдыла: «Биз аллай бир не этгенбиз, не затха керекди бизни аны ючюн махтаргъа», - дедиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жамауат организациялада

Жыйылыугъа къатышханланы къаууму.

Гызыланы Далхат сёлешеди.

Аманлыкъчылыкъны жолун бирлешип кесерге

Озгъан ыйыкъда Элбрус районну администрациясыны башчысыны советники Энейланы Махмут бардырып, районну жамауат организацияларыны жыйылыулары болгъанды. Анда аланы таматалары бу районда кёп болмай ётген контртеррорист операцияны (КТО) юсюнден кеслерини оюмларын билдиргендиле.

Жыйылыуну ача, Махмут Юзеирович мында 2007 жылны июль айындан бу кюнлеге дери террор халли 33 аманлыкъчы иш бардырылгъанларын эм аланы кезиулеринде правону сакълагъан органланы келечилеринден оноулан ёлгенин эм 29-су жаралы болгъанларын билдиргенди. Ол чертгеннге кёре, бу ишле бла кюрешгенлени баш муратлары - республиканы мамыр жашауун бузууду. Аллай болумда правону сакълагъан органланы ишлери хайырлы боллукъ тюйюлдю, алагъа жамауат организацияла болушлукъ этмеселе. Энчи эс ала жаш тёлю бла ишлеуге бёлюрге керекдиле. Нек дегенде аманлыкъчыла кеси сатырларына бек биринчиден жаш адамланы алдап, терилтип тартадыла.

Башда айтылгъан затланы эсге ала, июль айны биринчи жарымында Элбрус районда контртеррорист операция бардырылгъанды. Докладчы билдиргеннге кёре, ол кюнледе районда терроризмге ушагъан бир тюрлю аманлыкъ иш этилмегенди, хал таплай тургъанды, адамланы конституциялы эркинликлери бузулмагъандыла. Алай операцияны бардырыуну курорт комплексни жарсыулары бла байламлы этип, халны бир кесек бузаргъа кюрешгенле да болгъандыла.

Ызы бла Махмут Юзеирович сёзню жамауат организацияланы таматаларына бергенди. Биринчи «Справедливая Россия» политика партияны Элбрус районда бёлюмюню таматасы Байзуллаланы Руслан сёлешгенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ЖЫЙЫЛЫУ

Борчланы кезиуюнде тёлерге

Май районну администрациясыны башчысы Ю. Атаманенко эл администрацияланы башчылары бла кезиулю жыйылыу бардыргъанды. Анда сюзюлюрге салыннган вопрослагъа къарагъан кезиуде жерни арендагъа алып хайырланнгалары ючюн хакъ тёлеуде бла уллу проблема болгъаны айтылгъанды.

Муниципальный службаны бёлюмюню башчысы А.Бодровну билдиргенине кёре, бюгюнлюкде 2390814 сомну борчлары болгъанладан алыр ючюн, ишле сюдге берилгендиле. Сюд приставланы къолларында да 725339 сомну не амал да этип алыуну юсюнден сюдню буйрукълары бардыла.

Атаманенко аренда хакъны заманында жыярларын излегенди эл администрацияланы башчыларындан. Ол электрокючню хайырланыу бла байламлы проблемагъа да энчи эс бургъанды, аны ючюн да хакъ заманында тёленмегенине жарсыгъанды.

Жыйылыуда Майский шахарны солуу паркыны болуму да сюзюлгенди. Ары бир заманда шахарчыла сюйюп келген эселе, шёндю анда адам кёрюнмейди. Келир жылда администрация аны жангыртыр муратлы болгъанын билдиргенди Атаманенко. Аны айтханына кёре, бюгюнлюкде ол ишлеге деп онбир миллион сомну республикалы бюджетге къошууну юсюнден вопросха къарала турады.

Элледе кир-кипчикни жыйыу бла, амброзия кырдыкны кетериу бла байламлы хал къалай болгъаны, «Жаш юйюрлеге жашау журтла» деген программаны жашауда къалай бардырылгъанын да сюзгендиле жыйылгъанла.

Май районну администрациясыны пресс-службасы.

Эсгертиу

«Заман»-сизни газетигизди!

Хурметли жамауат! Сиз 2009 жылны экинчи жарымына «Заман»нга» жазылалмай къалгъан эсегиз, халны тюзетирге онг барды. Жазылыуну 25-чи августха дери жарашдырсагъыз, ана тилибизде чыкъгъан газетни биринчи сентябрьден алып башларыкъсыз.

Жазылыуну багъасы 4 айгъа – 237 сом 40 капекди.

Бизни индексибиз - 51532

Къыралда - дунияда

Къолубуздан келгенича болушурукъбуз

Владикавказда Грузия Юг Осетиягъа чапханыны жыллыгъына, ол урушда жигитлик этген офицерлени, солдатланы эм мамыр адамланы саугъалаугъа жораланнган церемониягъа РФ-ни Президенти Дмитрий Медведев къатышханды. Жигитлеге орденлени, майдалланы да ол кеси бергенди.

Къырал башчы бу узакъгъа созулмагъан, болсада эки жанындан да жюзле бла саналгъан адамланы жашауларын юзген уруш Юг Осетиягъа баш эркинликни алыргъа себеплик этгенин черте, былай айтханды: «Биз артха-алгъа, онгнга-солгъа барасекире айланнганладан тюйюлбюз, Юг Осетия энчи къыралды деген эсек, алай болургъа керекди, биз ол жолну тутабыз. Юг осетинлилеге да къолубуздан келгенича болушурукъбуз, ол санда баш эркинлигин, бирлигин къоруулауда да».

Къыралда - дунияда

Кемеден хапар жокъду

Португалияны тенгиз жагъаларыны къатында россейли жюк ташыучу кеме тас болгъанды. Мындан эки кюн алгъа кемени экипажыны адамларындан бири, сотовый телефон бла сёлешип, биз пиратланы къолларында жесирдебиз, деп билдиргенди.

Аны айтханына кёре, алгъа португалиячы томожникле келип, болгъанны тинтип, контрабанда товар излегенча этип кетгендиле. Андан сора пиратла бийлегендиле кемени. Кемеден къутхарыгъыз (SOS) деген тилек болмагъанды.

Боран юйлени аудургъанды

Тайваньны озгъан кюнледе ургъан боран бек кючлю болгъанды. Ол бир бёлек кёп этажлы юйню окъуна аудургъанды, ол санда 6 этажы болгъан къонакъ юйню да. Адам ачыгъаныны юсюнден хапар жокъду.

Басмагъа **ХУЧИНАЛАНЫ Ануар** хазырлагъанды.

Жемишлени бла нанықъланы кесибизде ёсдюрюрге

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Тау эм тау этекли терек бахчачылыкъ жаны бла Север Кавказ илму-излем институтну директору Владимир Бербеков кесини сёлешиуюнде республиканы табийгъат болумларында терек бахчачылыкъны къалай айнытыргъа боллугъуну, ол жаны бла не мадарла этилгенлерини юсюнден айтханды.

Аны ызындан Краснодар крайны Славянский районундагъы «Сад-гигант» жабыкъ акционер обществону генеральный директору Александр Кладь сёлешгенди. Ол, башчылыкъ этген агрофирмада болумну юсюнден айтып, кёплени сейирсиндиргенди, сукъландыргъанды. Мындан 80 жыл алгъа къуралгъан мюлкде жыл сайын 200-220 миллион сом таза файда алынады. Жетишимле терек бахчачылыкъда ишлени механизациялауну эм шёндюгюлю технологияланы хайырланыуну, тийишли илму учрежденияла бла къаты байламлыкъ жюрютюуню жолу бла болдуруладыла.

Хар гектардан 30-35 тонна жемиш жыйылады. Арт юч жылда тамычы тамдырып суу салыннган бахчалагъа 530 гектар къошулуп, ала 1500 гектаргъа жетдирилгендиле.Иш хакъ тёлеуню фонду 400 миллион сомгъа жетдирилгени окъуна айтып турады мюлкню ырысхы къолайы, айныуу не даражада болгъанларын.

«Къарт болгъан, аз тирлик бериучю жемиш тереклени кетерип, жангыларын орнатыу, алчы сынауну, илму жетишимлени хайырланыу хар гектардан 46 тонна тирлик жыяргъа онг береди», - дегенди кесини билдириуюнде Тамбовск областьдагъы Мичурин атлы терек бахчачылыкъ жаны бла илму-излем институтну директору Юрий Трунов. Бёлюмню айныта барыр ючюн, къыралны жаныдан болушлукъ изленнгенин, багъала жаны бла политиканы тюрлендирмей жаражмазлыгъын, кесибизде ёсдюрюлген жемишлени пропагандалаугъа да энчи эс бурургъа кереклисин айтханды.

Россей Федерацияда терек бахчачылыкъда эм гитче терекчиклени ёсдюрюуде (питомниководство) хал къалай балгъаныны, ол жаны бла халны игилендириуню юсюнден докладны терек бахчачылыкъ эм нанықъла ёсдюрюу жаны бла институтну (ВСТИСП) директору Иван Куликов этгенди. Терек бахчачылыкъны айнытыугъа бурулгъан къырал программаны жашауда бардырыуда кооперацияны кенг хайырланмай болмазлыгъын, субсидияла уа илмуну мурдорунда жарашдырылгъан проектлеге берилселе тюз боллугъун айтханды. Баш борч - адам башына 80,4 килограмм жемиш эм нанықъ жыйылырча чекге жетиудю дегенди.

Терек бахчачылыкъны айнытыу жаны бла къырал программада предприятиялада чыгъарылгъан продукцияны сакълаугъа, жарашдырыугъа эм хайырланыучулагъа тапдарыугъа энчи эс бурулады. Ол жаны бла иш Липецк областьдагъы «15 лет Октября» ачыкъ акционер обществода къалай къуралгъаныны юсюнден аны генеральный директору Николай Еремеев билдиргенди.

Аны ызындан Москва областьдагъы «Совхоз имени Ленина» жабыкъ акционер обществону баш агроному Зоя Целиковская, терек бахчачылыкъ жаны бла Сибирьде Лисавенко атлы илму-излем институтну директору Владимир Усенко эм башхала сёлешгендиле. Ала да терек бахчачылыкъда илму тинтиулени къураууда жетишимлени эм проблемаланы, жемишлени сакълауда эм ташыуда алчы технологияланы хайырланыу жаны бла сынауларыны юслеринден айтхандыла.

Сёлешиулени къайсы бири да кесибизде ёсдюрюлген жемишле эм нанықъла кёп да, иги да болурларын жалчытыугъа аталып эдиле.

Конференциягъа къатышханла докладлагъа, билдириулеге тынгылы эс буруп тынгылагъандыла, аланы кезиулеринде электротабло кёргюзтюуле да кенг хайырланылгъандыла.

Пётр Чекмарев итогланы чыгъаргъаны бла тюбешиуню теория кесеги бошалгъанды. Кюн ортадан сора уа къонакъла да, къонакъбайла да республиканы бир къауум предприятияларына барып, тахта кёгетле ёсдюрюу, терек бахчачылыкъ не халда болгъанлары бла шагъырейленнгендиле.

КЪАЙГЪЫРМАЗЛАНЫ Борис.

Президентге письмола

Водительге эсгертиу этилгенди

Бир кюн мен Нальчикде быллай ишге шагъат болгъанма: уллайгъан тиширыу, Шогенцуков орамда жолну бир жанындан башхасына ётюп бара тургъанлай, 092-чи номерли троллейбусну бек уллу тауушлу сигналындан бек къоркъуп, абызырагъан эди. Ол заманда светофорну къызыл «кёзю» жанып эди. Андан сора 2-3 жыл озуп ол троллейбус дагъыда аллай уллу тауушлу сигнал бергенине мен дагъыда шагъат болгъанма. Мени оюмума кёре, шахарда аллай сигналланы хайырланыргъа жарамайды.

А.М. ТАУШУНАЕВ.
Нальчик шахар.

Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны башчысы **З.А. ХАГАСОВ** жууап береди:

- Троллейбусну водители О.В. Абазова Шогенцуков атлы орамда 4-чю номерли маршрутда жолда пневматика сигналны хайырланнганы бла байламлы тинтиу бардырылгъанды. Башда сагъынылгъан бузукълукъ ишге «Троллейбусное управление» МУП-ну дисциплинарный комиссиясы къарагъанды. Водительни айтыууна кёре, ол троллейбусну Шогенцуков атлы орамда Осетинская орам таба сюрюп бара тургъанлай, жолну онг жанындан бир автомобиль проспектге арты бла чыгъа тура эди да, аны бла къагъышып къалмаз ючюн, пневматический сигналны кнопкасын басаргъа тюшген эди.

Водитель О.В. Абазованы ишлеуюню юсюнден айтханда, управленияны къуллукъчулары анга ахшы багъа бергендиле, ары дери урунуу низамны бир кере да бузмагъанды. О.В. Абазова письмода айтылгъан осал ишде уа терс болгъанына женгдиргенди. Аны ючюн «Троллейбусное управление» муниципальный унитарн предприятияны администрациясы анга эсгертиу этгенди.

Андан тышында да, «Троллейбусное управление» МУП-ну коллективи да къалай ишлегени тинтилгенди. 092-чи номерли троллейбусдан эркинликсиз орнатылгъан пневматика сигнал кетерилгенди, водитель составха аллай сигналланы элледе эм шахарлада хайырланыргъа эркинлик болмагъаныны юсюнден къаты айтылгъанды.

Арбазгъа асфальт салынырыкъды

Бизни юйню арбазында беседка болуучу эди, аны ичинде сабийле ойнап тургъандыла. Мекямлагъа жылыу берген быргъы ызгъа ремонт этген кезиуде аны бузгъан эдиле, жангыдан ишлемегендиле. Ичинде столу, аны тёгерегинде уа шинтиклери болгъан аллай жангы мекямчыкъны ишлетирге себеплик этеригигизни бек тилейме.

И.В. ЧЕРНЫШЁВА.
Нальчик шахар.

Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны башчысы **З.А. ХАГАСОВ** жууап береди:

- «Стрелка» ЖЭУК ООО управляющий организациягъа ол тийреде мекямгъа жылыу берген быргъыланы алышындыра туруп кетерилген беседканы орнуна башхасын ишлерге деген буюруу этилгенди.

Андан тышында да, алайда жашау журтланы араларында арбаз территорияны тапландырыу бла байламлы ишле тамамланыллыкъдыла, асфальт бла жабылгъан жерлеге ремонт этилликди эм гитче архитектура формала орнатыллыкъдыла.

Саугъа кимге бериледи

Мен Бахсан шахарда «Р. Калмыков атлы 2-чи номерли гимназия» МОУ-ну 9-чу классыны окъуучусума. КъМР-ни делегациясы март-апрель айлада окъуучуланы «Жашлыкъ. Илму. Культура» деген аты бла бардырылгъан Битеуроссей конференциясында болгъанды. Анга къатышхан школчула барысы да саугъагъа тийишли жерлени алгъан эдиле. Биз ары баргъынчы уа, Президент грантла бла саугъаланыргъа эркинлик берген рекомендацияла бла жалчытыргъа сёз берилгенликге, саугъаны жангыз бир адам да алмагъанды.

С. КУХТИНА.
Бахсан шахар.

КъМР-ни билим бериу эм илму министрини борчларын толтура тургъан **Б. АБАЗОВНУ** жууабы:

- Фахмулу жаш тёлюге болушлукъ халда берилген ахча саугъаны алыр ючюн, школчу республикалы эм регионла аралы олимпиадаланы бардыргъан биригиулени тизмелерине кийирилген «Сигма» илму биригиу бардыргъан республикалы конференциялада эм башха тюрлю конкурс ишледе хорларгъа керекди.

Фахмулу жаш тёлюге болушлукъ халда берилген ахча саугъа башда айтылгъан эришиу ишлени итогларына кёре тохташдырылады (КъМР-ни Билим бериу эм илму министерствосуну 2008 жылда 10-чу октябрьден 611-чи номерли буйругъу). Ол излемлеге тийишлиликде башда айтылгъан саугъагъа Терек шахарда «Орта билим берген 2-чи номерли школ» деген МОУ-ну окъуучусу Марина Сарницкая бла Бахсан шахарда «Экинчи номерли гимназия» деген МОУ-ну окъуучусу Бэлла Берова кёргюзтюлгендиле. «Сигма» илму биригиу бардыргъан республикалы конференцияда эм «Жашлыкъ. Илму. Культура» деген Битеуроссей конференцияда уа саугъаланы хорлагъанла аладыла. Бу эришиу ишледе Стелла Кухтина уа 3-чю эм 2-чи жерлени алгъанды.

Башда айтылгъан саугъалагъа кандидатла сайлана туруп, окъуучула интеллектуал чыгъармачылыкъ эришиулеге ненча кере къатышханларына, къаллай жетишимле болдургъанларына да уллу эс бурулады.

Атлары айтылырын да унамагъандыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Самвел Огазежев бу жолгъа дери да бергенди къан. Ахчагъа угъай. Милицияда къуллукъ этген тенглерине керек болгъанда. Бюгюн да къаны бир сабийге, абадан адамгъа жараса, бек ыразыды.

Чочайланы Ариука уа газетде сураты угъай да, аты айтылырын да сюймегенди. Этген игилигинги юсюнден махтанып айлансанг, аны не сууаплылыгъы къалады деп. Болсада ол бу жол бла бир ненча кере къан бергенин билгенбиз.

- Тюзюн айтсам, къанымы биринчи кере береме, алай ол бирлеге жараса, бек ыразыма, - дегенди журналист Гергъокъланы Руслан.

Эл мюлк академияны студенти Мадина Шашева да бир ненча кере къан бергенди: «Къаным биринчи группалыды, ол бирлени ёлюмден къутхарса, насыплыма. Акция баргъан кюн угъай да, башха заманда да берирге боллукъду къанны. Плазма жетишмеген хапар барды»,- дейди Мадина.

Донор болурдан алгъа ары келген врач бла ушакъ этеди. Къаны таза эсе, энчи приборла ол къайсы группалы болгъанын, дагъыда анга ушаш затланы тинтедиле. Андан сора карточка жарашдырылады.

Къан берип бошагъандан сора уа ол адамны дагъыда чай ичерге ашырадыла, алайда анга шоколад да бередиле. Биринчи кюн 46 адам къан бергендиле. Экинчи кюн аланы саны 38 болгъанды.

Бу жолгъу акция битеу Россейде бардырылгъан «Къан алыучу службаланы айныныу» деген программагъа кёре бардырылады. Мындан ары ол программагъа кёре къыралда миллет донор картаны къурар мурат барды. Ол а медиклеге къысха заманны ичинде эм кереклиси тенгли бир къан препаратла къоллу болургъа онг берликди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

СУРАТДА: медсестра Мадина Лакунова бла ГАИ-ни къуллукъчусу Хадран Нотов.

Суратны автор алгъанды.

Аманлыкъчылыкъны жолун бирлешип кесерге

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Ол билдиргеннге кёре, 25-чи июньда Москвада «Справедливая Россия» партияны 4-чю съезди ётген эди. Терроризмни юсюнден анда да сёз баргъанды эм анга къажау кюрешни къураууну юсюнден заявление къабыл этилгенди. Партияны келечилери ол ишде тири атламла этерге кереклисини юсюнден оюмларын билдиргендиле. Байзулла улу чертгеннге кёре, районда бардырылгъан операция да ол заявленияда айтылгъан затлагъа келишген иш болгъанды.

Районну «Адыгэ хасэ» жамауат организациясыны башчысы Муаед Азубеков айтханнга кёре уа, ала халкъны арасында ангылатыу ишни бардыргъанлай турадыла. Организация да 1-чи августда бардыргъан жыйылыууну кезиуюнде КТО-ну итогларын къабыл кёргенди.

Афганистанны ветеранларыны союзуну район советини председатели Князланы Алим а арт жыллада террористлени къолларындан ёлгенлени барысыны да 62 сабийлери ёксюз къалгъанлары - кёп затны юсюнден сагъыш этерча тарих болгъанын белгилегенди. Чернобыльда болгъанланы жамауат организацияларыны эм Инвалидлени битеуроссей обществоларыны районда бёлюмюню таматасы Кючмезланы Алий а терроризмни ауруу бла тенглешдиргенди.

- Ауруу а, барыбыз да билгенликден, аны къозгъагъан микробланы барысын да дарман бла къырмасанг, кетмейди, - дегенди ол.

Дагъыда ол чертгеннге кёре, жаш адамланы ол къауумлагъа къошулуулары, бек биринчиден, ишсизлик бла байламлыды. Анда алагъа ахча тёлейдиле, ала да анга алданып барадыла. Аны себепли районда ишсизликни кетериу бла байламлы мадарланы этерге керекди.

КПРФ-ни райондагъы бёлюмюню таматасы Хасаитланы Лиза да ол оюмну тюзге санагъанды.

- Алгъын жаш адамланы хар бири бирер жерде уруна эдиле эм аланы аманлыкъ затла этерге заманлары жокъ эди. Ала планларын толурургъа керек эдиле. Шёндю уа не этсинле, барып ишлер жерле жокъдула,- дегенди ол.

Жаш тёлюню атындан Элбрус районну жаш тёлю союзуну председатели Гызыланы Далхат сёлешгенди. Аны оюмуна кёре, аллай операцияланы, кертиси бла да, хайырлары бар эсе, аланы бардыра-бардыра турургъа керекди.

Районну Тиширыула советини таматасы Ахматланы Мариям а, террористлени къолларындан ёлген хар инсанны да атасы-анасы, эгечи, юйдегиси, сабийи болгъанларын белгилеп, энди аллай кюйсюз ишлени болдурмазгъа битеу кюч-къарыуну салыргъа кереклисин айтханды. Сокъурланы битеуроссей обществоларыны Элбрус районда бёлюмюню таматасы Къудайланы Мажит да операцияны кезиуюнде бир адамны да эркинликлерине сугъанакълыкъ этилмегенин чертгенди.

Пенсиячыланы союзларыны председатели Тёппеланы Шаухал а операцияны итоглары бла жамауат тийишлисича шагъырей этилмегенин кемчиликге санагъанды.

- Мени оюмума кёре, - дегенди ол, - аны итогларына жораланнган тюбешиулени бардырыргъа керек эди.

Жыйылыуну ахырында Энейланы Махмут, анга къатышханлагъа ыразылыгъын билдирип, аманлыкъчылыкъны жолун кесиуде мындан ары да биригип ишлерге чакъыргъанды.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Документле

Жоллада жюрюуню къоркъуусузлугъун жалчытыу жаны бла Къабарты-Малкъар Республиканы Правительстволу комиссиясыны къауумуну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну

БЕГИМИ

2009 жылда 3-чю августда № 217-ПП

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу **бегим этеди**:

1.Жоллада жюрюуню къоркъуусузлугъун жалчытыу жаны бла Къабарты-Малкъар Республиканы Правительстволу комиссиясыны берилген къауумун къабыл этерге.

Кючлерин тас этгеннге санаргъа:

«Жоллада жюрюуню къоркъуусузлугъун жалчытыу жаны бла Къабарты-Малкъар Республиканы Правительстволу комиссиясыны къауумуну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну 2006 жылда 6-чы апрельден 94-ПП номерли бегими;

«Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну бир-бир бегимлерине тюрлениуле кийириуню юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну 2007 жылда 26-чы апрельден 107-ПП номерли бегимини 1-чи пунктуна тюрлениуле кийириуню юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну бегими.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председатели А.ЯРИН.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну 2009 жылда 3-чю августдан 217-ПП номерли бегими бла къабыл этилгенди

Жоллада жюрюуню къоркъуусузлугъун жалчытыу жаны бла Къабарты-Малкъар Республиканы Правительстволу комиссиясыны

КЪАУУМУ

Уяналаны К.Х.-М. – Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары (Правительстволу комиссияны председатели);

Суншев А.А. – Къабарты-Малкъар Республиканы Транспортуну, связыны эм жол мюлкюню министри (Правительстволу комиссияны председателини биринчи орунбасары);

Кудаев А.М. – Ич ишлени министерствосуну Къырал инспекциясыны Къабарты-Малкъар Республикада Управлениясыны начальниги (Правительстволу комиссияны председателини орунбасары) (ыразылыгъы бла);

Абазов Б.З. – Къабарты-Малкъар Республиканы билим бериу эм илму министрини орунбасары;

Ахохов А.Ч. – Транспорт сферада надзорлукъ этген федеральный службаны Къабарты-Малкъар Республикада Управлениясыны оноучусу (ыразылыгъы бла);

Белецкая О.В. – Къабарты-Малкъар Республиканы экономика айнытыу эм сатыу-алыу министрини орунбасары – Къабарты-Малкъар Республиканы Экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министерствосуну социальный экономика реформала жаны бла департаментини оноучусу;

Белимготов М.Р. – Къабарты-Малкъар Республиканы Транспортуну, связыны эм жол мюлкюню министерствосуну ишни къураучу специалист-эксперти (Правительстволу комиссияны жууаплы секретары);

Берхамов Х.Л. – «Федеральный жол агентствону Север - Кавказ автомобиль жолланы «Сыйлылыкъны Белгиси» ордени бла саугъаланган управлениясы» деген къырал учрежденияны начальнигини орунбасары – Къабарты-Малкъар Республикада филиалыны директору (ыразылыгъы бла);

Гергъокъланы Д.Б. – Къабарты-Малкъар Республиканы Информация коммуникацияла, жамауат биригиуле эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министрини орунбасары;

Демиденко Б.Г. – Север - Кавказ темир жолланы Минероловодск бёлюмюню регионла бла ишлерини начальнигини орунбасары (ыразылыгъы бла);

Кандохов М.М. - «Къабарты-Малкъар Республиканы Транспортуну, связыны эм жол мюлкюню министерствосуну «Автомобиль жолланы управлениясы» деген къырал учреждениясыны начальниги;

Карданов А.В. – Саулукъ сакълауну «Медицина катастрофаланы Къабарты-Малкъар арасы» деген къырал учреждениясыны директору;

Кочесоков З.Л. – Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини Администрациясыны Къырал-право управлениясыны начальниги;

Надежин М.В. – Россей Федерацияны Граждан оборонаны, къыйын болумланы эм табийгъат къыйынлыкъла келтирген заранланы кетериу жаны бла министерствосуну Къабарты-Малкъар Республикада баш Управлениясыны начальнигини биринчи орунбасары (ыразылыгъы бла);

Павленко В.П. – Нальчик шахар округну администрациясыны башчысыны орунбасары (ыразылыгъы бла);

Цимбалюк А.А. – автомобильчилени Битеуросеей обществоларыны Къабарты-Малкъар бёлюмюню председатели;

Харченко Ю.И. – Къабарты-Малкъар Республиканы транспортуну, связыны эм жол мюлкюню министрини орунбасары – Къабарты-Малкъар Республиканы Транспортуну, связыны эм жол мюлкюню министерствосуну департаментини оноучусу.

Гражданланы бир-бир категорияларына социальный болушлукъну мадарларыны юсюнден КъМР-ни Урунуу эм социальный айнытыу министерствосуну

ИНФОРМАЦИЯСЫ

КъМР-ни Правительствосуну 2008 жылда 29-чу декабрьде чыгъарылгъан 298-ПП номерли бегимине тийишлиликде КъМР-ни Урунуу эм социальный айнытыу министерствосу гражданланы бир-бир категорияларына социальный болушлукъну компенсация тёлеулерин тохташдырыуну, тергеуню, тёлеуню бла элтиуню мадарларын качестволу эмда заманында этиуню жалчытады.

Компенсация тёлеулени тохташдырыр ючюн, социальный болушлукъну мадарларына эркинлиги болгъан гражданин жашагъан жеринде урунууну эм социальный айнытыуну территорияла управлениясына тийишли заявление береди, ол анда кесини ыразылыгъына кёре – жашагъан жеринде связны бёлюмюню юсю бла неда ахчаны кредит организацияланы биринде ачылгъан лицевой счётуна ётдюрюуню жолу бла келтирирге боллугъуну амалын кёргюзтеди.

Гражданин жашагъан жеринде урунууну эм социальный айнытыуну территориялы управлениясына кесини тилегин билдирген кезиуде заявитель компенсация тёлеулени тохташдырыр ючюн, сайлагъан финанс организация бла жумуш этиуню юсюнден келишим жокъ эсе, заявитель сайлагъан финанс организацияны банк счётуну реквизитлерини копиясын къошады. Министерство уа кеси да тийишли суммаланы андан ары тергер ючюн, белгили финанс организация бла жумуш этиуге тийишли келишим жарашдырады.

Бу вопросну юсюнден къошакъ информация алыр ючюн, гражданин жашагъан жеринде социальный къоруулауну органларына кесини тилегин билдирирге эркинди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Коммуникация информацияла, жамауат биригиулени эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну оноучуларыны гражданланы приёмгъа алыуларыны графиги

Къуллугъуну аты	Тукъуму, аты эм атасыны аты	Гражданланы приёмгъа алгъан кюню эм заманы
Министр	Паштов Борис Султанович	Ыйыкъны хар геуюрге кюнюнде 10 сагъат 00 минутдан 13 сагъат 00 минутха дери
Министрни заместители	Гергъокъланы Барисбийни жашы Джамбулат	Ыйыкъны хар барaз кюнюнде 10 сагъат 00 минутдан 13 сагъат 00 минутха дери
Департаментлени оноучулары		Ыйыкъны баш кюнюнде 10 сагъат 00 минутдан 12 сагъат 00 минутха дери

Приёмгъа «Россей Федерацияны гражданларыны тилеклерине къарауну жорукъларыны юсюнден» Россей Федерацияны 2006 жылда 2-чи майдан 59-ФЗ номерли законуна тийишлиликде алынады. Приёмгъа алыуну министерствону специалисти бу адресде жазады:

Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 57, 2-чи этаж, приёмная неда бу телефоннга сёлешип: **(8662) 77-38-15**.

Приёмгъа келген заманда хар гражданинни паспорту биргесине болсун.

Жангы проект

Шуёхлукъну юсюнден айтырыкъдыла

«Таза жюрекле» деген жаш тёлю къымылдау «Бир юйюрде» деген документли фильмни алдырыуну башлагъанды. Ол малкъарлыланы бла къабартылыланы араларында шуёхлукъну юсюнден боллукъду.

Къымылдауну таматасы Ратмир Каров айтханнга кёре, юлгюге ала айтхылыкъ поэтле Къулийланы Къайсынны бла Алим Кешоковну араларында шуёхлукъну келтиредиле. Фильм толу болур ючюн а, аны жарашдырыугъа жамауат тири къатышса иги эди. «Таза жюрекле» адамладан сейир материалла сакълайдыла. Спонсорлукъ этерге сюйгенлеге да ыразыдыла.

- Быллай проектлени жашауда бардыра, - дейди Ратмир Каров,- биз Къайсын бла Алим белгилеген жол бла барлыкъбыз.

Фильм бла байламлы соруулары болгъанла 89034262097 номерге сёлеширге боллукъдула.

Бизни корр.

МЕЧИЛАНЫ КЯЗИМ ТУУГЪАНЛЫ 150-ЖЫЛЛЫГЪЫНА

Акъылманны ангылауу

Халкъыбызны шыйыхы Мечиланы Кязимни жашау, чыгъармачылыкъ да жолларына атап, Къулийланы Къайсын атлы малкъар къырал драма театр 1965 жылда «Жаралы жугъутур» деген пьесаны салгъан эди. Аны автору КъМР-ни сыйлы артисти эм драматург Маммеланы Ибрагим болгъанды.

Ол анда баш рольну - Кязимни - сыфатын къурагъанды. Ибрагим ол пьеса бла ишлеу къалай тюрлю баргъаныны юсюнден эсгериуюн къойгъанды (1999 жыл). Кязимни 150-жыллыгъын белгилерни аллында газет окъуучуланы аны бла шагъырей этерге сюебиз.

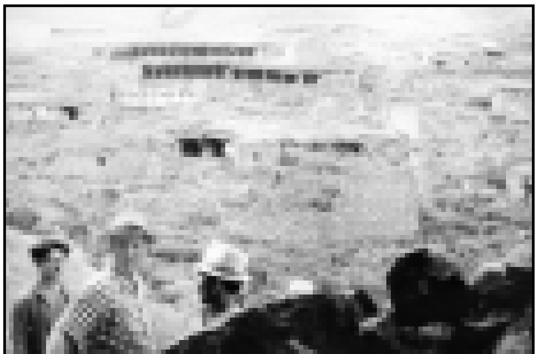

Театрны ишчилери Кязимни гюрбежисинде.

Болсада ол заманда Кязимни юсюнден пьеса жазгъан тынч тюйюл эди. 1959 жыл. Кёчгюнчюлюкден сора чыкъгъан назмула жыйымдыгъындан башха Кязимни жашау жолуну юсюнден жазылгъан зат жокъ эди. Алай аллай уллу адамла, керти уллу художникле жашауну тюз-терс жерин да башхаладан алгъа кёредиле, терен ангылайдыла. Жашауну терс къуралып тургъанына жарсыгъандыла. Ала урунлгъан халкъгъа, жашауну тутуругъу болуп, ишлери бла, къол къыйынлары бла алгъа элтген адамлагъа тап болурун, иги болурун излегендиле. Кязимни поэзиясында ол бек шарт кёрюнеди.

Пьеса жазылгъан 1964 жылда, дин ырбыннга тыйылып, ёлгенни дууасына баргъанда да, партияда болгъанла угъай, ууакъ оноучула окъуна, къолларын жайып, дууа тутаргъа къоркъа эдиле. Аллай кезиуде дин ахлусун, ахшы адамныча, сахнада сыфатын кёргюзтген тынч тюйюл эди. Халкъны жанындан, партияны жанындан да сёз келмезча, эки жанында да кишини дыгъылына къатылмай, аягъын да басмай, ыран жолда баргъанча, сакъ атларгъа керек эди. Аллай ыран жолну тапмай тохтаргъа да тюшгенди. Ачыкъ кёргюзтюрге керек эди: Кязим кимди? Дин ахлусумуду, тюйюлмюдю?

Башхача, сабий тил бла айтханда, къызылладанмыды, акъладанмыды? Ол эди ишни башы.

Кязим бир заманда да динин сатмагъанды. Совет властъны тюз ишинден да къачмагъанды. Терсликни уа кимни атындан келгенин да унамагъанды. Аны барын да тап кёргюзтюр амалны табаргъа керек эди.

Ёртенни терк ёчюлтюр ючюн, аллында башха ёртен жандырып, анга къаршы жибередиле. Эки ёртен бирге жолукъгъанлай, ёчюлюп къаладыла. Эки дин ахлуну - Кязимни бла эфендини-араларында даулашны къураргъа керек болгъан эди. Аны бла Кязим совет властъны ишинде Аллахны жолуна тюз келишген затланы айтады.

Динни атындан а, Аллах да унамаз терслик этилгенин айтып, ниетини тюзлюгюн кергюзтеди. Эфендини да намысы, даражасы кётюрюлгенди. Эндиге дери бизде жазыла, сахнада кёрюне келиучюсю, хыйлачы аманлыкъчы болмай, Кязимни кеси бла даулашхан, акъыллы эфендини сыфаты да. Кертисин айтханда, пъесаны, спектакльни да ол даулаш къутхаргъанды.

Кязим хажини халкъда жюрюген уллу намысы, поэзиясыны кючю, артистленича, режиссёрну, художникни да кёллендиргенди, арсарлыкъ да бергенди. Къачан да режиссёрну, художникни да ишлерине багъа бичгенде, сахнада кёрюннгенни айтадыла. Ары деричи ишлегенлери, излегенлери ташада къалады. Режиссёрну иши актёрлада кёрюнеди, алада эрийди, дейдиле.

Алай болса да, аланы къалай излегенлерини да барды сейири. Ёз ишлерин ахшы билген, керти режиссёр, керти художник, пьесаны окъугъандан сора, актёрла бла ишлеп башлар ючюн, кёп иш этедиле. Спектакльни кеслери акъылларында толу хазырлап, кёз алларында тутадыла. Ол жаны бла айтханда, режиссёр Г. Б. Моисеевни бла художник С. Ж. Урусовну «Жаралы жугъутурда» ишлерин юлгюге келтирирге боллукъду.

Георгий Вячеславович, орус тюзледе жашап, таулады, таулуланы да бек аз билген адам, пьесаны алып, анда жазылгъаныча, спектакль салып къояргъа боллукъ эди. Кязимни кёрмегенме, танымайма хазыр пьесадан спектакль салгъанма деп къойса, ким не айтырыкъ эди. Алай ол аллай адам тюйюл эди.

Хар затха уллу сейири болгъан хунерли режиссёр, пьесаны окъугъанлай, Кязимни сыфатына эс буруп, аны орус тилде чыкъгъан китабын башдан аякъ тынгылы окъугъан эди. Сора Кязимни поэзиясында, кесини излегенин табып, анда кесине жангы дунияны ачханы бла бирге таулагъа, таулулагъа да жангыдан эс бургъанды. «Быллай адамны юсюнден спектакль салгъанны кесиме намысха санайма», - деп ишине да жангы кёзден къарагъанды.

Спектакльни да аны даражасына жууукъ этерге сюйюп: «Быллай поэзияны жаратылгъан жерин кёрюрге керекме. Поэтни хар назму тизгининден жерини хауасы урады. Халкъны да, кесини да сыфатлары кёрюнедиле. Мен аланы барын да кесими жюрегиме сингдирип алай ишлерге керекме», - деп Кязим къайда жашагъанын кёрюрге изледи. Художник да алайсыз болалмайма, дейди. Солтан Урусов, къабартылы жаш, атасы темирчи болгъаны себепли гюрбежиде ёсгенди дерге боллукъду. Ол сахнада ишлерик гюрбежисини макетин тёрт-беш тюрлю этип кёргенди. Алай аланы бирине да ыразы болалмайды. «Не кюреше эсем да, ишлеген гюрбежимде Кязимни кёрмейме», — деп тарыгъады.

Алай бла 1965 жылда 4-чю августда Кязимни туугъан жерине - Шыкъыгъа тебиредик. Ары баргъанла: режиссёр Г. Б. Моисеев, художник С. Ж. Урусов, театрны баш художиниги С. А. Мальцов, сурат алдырыучу эм актёр Шахмырзаланы Алексей, бызынгылы артист, Кязимни да эгечинден туугъан Чочайланы Жюнюс, сора пьесаны автору.

Театрны автобусу алайдан ёрге баралмагъаны себепли аны Бызынгыда къоябыз. Андан ары жаяу чыгъаргъа керек эди. Бу жерледе ёсюп, жолларын ахшы билген Жюнюс, элге барыучу жол бла элтмей, андан бир жанында тик тёш бла ёрге, тюз гюрбежини юсюне чыгъаргъан эди бизни. Гюрбежини бир мюйюшю оюлуп, тёгерегин да терен ханс, мурса басып тура эди.

Художникге гюрбежи къаллай болгъаны угъай, къаллай жерде салыннганы керек эди. Солтан терк окъуна Кязимни гюрбежисине аз да ушамагъан эскизле этип башлады. Алексей да, аны жан-жанындан суратха алдырды. Гюрбежи элден тышында, суучукъ келген сызны бирси жаны - тёшню башындады. Элни олтургъан жери, къол аязынгдача, кёрюнеди. Энишгеде Бызынгы эли, андан энишге уа бызынгы череги жылтырап агъады.

Былайда акъылынга сейирлик сезимле келедиле. Ала, санга нёгерлик этгенча, кесинг да аланы кесегича, юзюгюча кёрюнесе. Былайлары таурухланы, жомакъланы жашагъан жерлерича, ала юсюнге къарап, айтылып башларгъа заман сакълап тургъан сунаса. Аллай сезимле барысы да Кязимни юсю бла келедиле. Аны сыфаты, поэзиясыны хауасы былайдан кетмегендиле.

Биз, таулула, таулада жашасакъ да, тоймайбыз аладан. Тюзледе жашап, бери биринчи келген адам а? Бу элде энди адам жашамайды. Кёчгюнчюлюкден сора бери киши къайтмагъанды. Урушха дери окъуна, Кязим да араларында болуп, Кичибалыкъгъа кёпле кёчген эдиле. Юйлени кёбюсю бузулгъандыла. Алыкъа бузулуп бошамай тургъанлары да къуру эшиклери, терезелери бла мудах къарайдыла дуния жарыгъына. Жаланда суучукъ сызгъа, Кязимни заманындача, жарыкъ шорхулдайды. Ол Кязимни жырларынмы жырлай болур? Биз, таулула, Кязимни туудукълары, аны поэзиясына юйренип, кюнде кёре, хайырлана тургъан затыбызгъача къарап да озабыз. Ол а керти да тамашалыкъ поэзияды. Востокну бла западны арасында тохтап, эки жанын да кесине алгъан поэзияды.

Ол Парижде, Петербургда, Бухарада угъай, мында, тау тёппеледе, къаяланы, ташланы араларында жаратылгъанды. Алай болгъанлыкъгъа уа, аллай уллу культура, поэзия къайнагъан жерледе жазылгъан бла бир сатырда турады. Аладан энчилиги уа жашаугъа, табийгъатха жууукъ болгъаныды. Кимни сейир этдирген да олду.

Дуния культураны, поэзияны ахшы билген адам, фахмулу режиссёр Кязимни поэзиясында башха жерде кёрмеген энчилигин кёрюп ашыкъгъанды Шыкъыгъа. Георгий Вячеславовични къууанчы ичине сыйынмай эди. Ол, шашхан адамча, кесини къарамын бир жерде тохтатмай, хар затны да асламыракъ, теркирек кёрюрге ашыгъа эди. Бир ёрге, тауланы башларына къарап, бир энишге, черекге къарай, сейирсине эди. Солтанны уа эси, сейири да гюрбежиде эдиле.

- Тамашады! Былай болур деп турмай эдим. Нечик иги болду бери келгенибиз! Энди мен спектакльни салыргъа хазырма. Мен аны къаллай боллугъун кёре турама, - деди Георгий Вячеславович.

- Мен да тапханма гюрбежини ачхычын, - деп къошду художник да, къууанчлы ауаз бла.

Алай бла Кязимни эндиге дери былайда, туугъан, жашагъан жеринде, сакъланнган сыфаты аланы экисин да жангыдан кёллендиргенди.

Элге тигелеп, Кязимни арбазына киргенде, анда, бузулгъан юйюнде да эс бурур зат тапмагъандан сора, алайдан озуп, бызынгылы биченчиле къош этип тургъан юйге элтген эди бизни Жюнюс. Къошда, биченни заманы болгъаны себепли адам жокъ эди.

Жюнюс, кесин юйлю этип, биченчилени айранларындан ичирди. Сора жаш-къуш хыли этген сунмасынла деп, быллай адамла быллай жумуш бла келип, къошугъузда солуп, айраныгъыздан да ичгенбиз, айып этмегиз деп, къагъытчыкъ жазып кетген эдик.

МАММЕЛАНЫ Ибрагим.
1965ж.

Суратны **Шахмырзаланы А.** алгъанды.

Спортда насийхатчыла

«Мында иги эсе, къайры да не кетер кереги барды...»

Элбрус район бизни республикада эм андан тышында да спортну айнытыуда, анда жетишимле болдуруу да алчыланы санындады. Ол да бошдан тюйюлдю: мында спорт база игиди, бек башы уа - тренер-преподаватель къауум кючлюдю. Бизни бюгюннгю хапарыбыз аладан бирини - районну Жаш тёлюню ишлери, физкультура эм туризм жаны бла комитетини комплекс спорт школуну каратеден тренер-преподаватели, Къабарты-Малкъарны жаш тёлю жыйымдыкъ командасыны баш тренери Евгений Могилевецни юсюнден барлыкъды.

- Мен Минеральные Воды шахарданма, - дейди ол. – Мени тёрт жылым толмагъан эди юйюрюбюз, Тырнаузгъа кёчюп, атам вольфраммолибден комбинатда ишлеп башлагъанында. Бираз ёсгенимден сора волейбол бла кюрешип тебирейме. Тренер Теммоланы Анатолийге алты жыл жюрюгенме.

Школну бошагъандан сора Евгений аскерге къуллукъ этерге кетеди. Бизни къыралда спортну карате тюрлюсю бла кюреширге эркин этилгенин да анда билгенди. Аскерден къайтханлай а, тюзюнлей Сергей Криваковскийни секциясына келгенди. Андан бери спортну бу тюрлюсю бла жашайды. Алгъа спортчуча, бюгюнлюкде уа насийхатчыча.

Каратеден эришиулеге къатышыучу заманларында Могилевец бийик жетишимле болдургъанды: къыралны чемпионатларыны экинчи эм ючюнчю призёру болгъанды, тюрлю-тюрлю турнирледе да алчыланы санына тюшгенлей тургъанды. Аны «Россейни спортуну устасы» деген атха тийишли кёргендиле.

Каратеге башхаланы юйретирме деп Евгенийни эсинде да жокъ эди, алай Криваковскийге болушлукъчу керек болады да, тренери биргесине ишлерге чакъыргъанында, угъай демейди. Ол заманнга бизни жигитибиз кеси да сынаулу спортчу эди.

- Тренерлик ишни мен биринчи кюнледен окъуна бек жаратханма, - дейди Могилевец. – Къыйынымы хайырын кёрюп башлагъанымда уа, ол манга базыныулукъ, къарыу да бергенди. Андан бери кесими бир башха ишде кёрмейме.

Евгений тренер иш бла кюрешген онжети жылны ичинде аны къолунда юйреннген онапты адам Россейни спортуну усталары болгъандыла. Аланы араларында къыралны биринчиликлеринде, кёп даражалы турнирледе хорлагъанла да аз тюйюлдюле. Европаны биринчилигини кюмюш призёру да барды. Ол Артур Дударовду. Спортну Артур Могилевец хазырлагъан усталарындан бек жаш каратечиди. Бийик жетишимлеге жетип, тюрлю-тюрлю атла алгъанладан а Галия Абулькинаны айтырчады. Аны каратеге не аз да сейирлери болгъанла уста таныйдыла.

Тренерни шёндюгю сохталарында ышандыргъан жетишимле кёргюзтгенле къарындашла Тебуланы Мырза-Бек бла Тау-Бекдиле. Аладан биринчиси, быйыл Юг федеральный округну чемпионатында хорлап, спортну устасыны мардасын толтургъанды. Тенгиз Калдани бла Къочхарланы Тимур а Россейни биринчиликлерини призёрлары болгъандыла, тюрлю-тюрлю турнирледе да хорлагъандыла.

Евгенийни юй бийчеси Татьяна да бир кезиуде карате бла кюрешгенди. Ол Россейни чемпионатына Къабарты-Малкъардан къатышхан тиширыуланы арасында биринчи призёр эди. Бюгюнлюкде уа Татьяна баскетболдан тренерди.

Могилевецлени юйлеринде спортда жетишимле ючюн сагъала аз тюйюлдюле. Аланы саны жашлары Игорьну хайырындан ёсе барады. Ол да алты жылындан бери кюрешеди карате бла эм шёндюгю отуз жылына анда кёп жетишимле болдургъанды. Россейни биринчилигини призёру болгъанды, башха бийик даражалы эришиуледе да тийишли кёргюзтгенди кесин.

- Арт кезиуде Игорь каратеге алгъадан эсе аслам эс бёлюп башлагъанды, - дейди Евгений. - Бютюнда манга сабий садда болушуп башлагъанлы. Мени ары кичи сабийчиклени юйретирге чакъыргъандыла, ала бла экибиз да бирге кюрешебиз.

Могилевец каратеден Къабарты-Малкъарны жаш тёлю жыйымдыкъ командасыны баш тренери болгъанлы да биринчи жыл бармайды. Ол борчну анга спортчулары болдургъан жетишимлерин эсге алып бергендиле. Тырнауузда кючлю спорт база болгъаны, жаш каратечилени аслам юйретиу-жарау этиу сборлары анда бардырылгъанлары да себеплик этгенди анга.

Тренер болгъаны бла къалмай, Евгений халкъла аралы категориялы рефериди. Анга Россейни кёп биринчиликлерин, чемпионатланы, Европаны Стамбулда бардырылгъан чемпионатда, башха даражалы турнирледе да судьялыкъ этерге тюшгенди. Аллай эки жууаплы ишни да бирге толтургъан тынч тюйюлдю. Кёп заманны юйден тышында сборлада, эришиуледе ётдюрюрге керек болады. Спортну каратеча тюрлюсюн сюзген да алай тынч тюйюлдю. Шёндю уа - бютюнда, нек дегенде бир жол кезиулю эришиуледен къайтып келе, Евгений авариягъа тюшгенди. Аны жашаууна, инвалид болуп къалырына да уллу къфкъуу бар эди. Алай жангыдан атларгъа юйренирге тюшген эсе да, ол, кючюн къарыуун да жыйып, аягъы юсюне турургъа кюч тапханды.

- Шёндю кюнню халы къаллай боллугъун жангылмай айталлыкъма, - деп чам этеди тренер, - ол тюрленирик болса, санларымы чып тюшген жерлери бек къыйнайдыла. Аягъы юсюмде кёп сюелип да турапмайма, аны себепли эришиуледе судьялыкъ этиуню къояргъа тюшерикди. Ансыз да мында иш жетеди: сабийледен бош спортчула угъай, чемпионла этерге керекди.

Могилевец Тырнаузну шахар советини депутаты болгъанын да чертирге тийишлиди. Ол, айтханыбызча, командировкалагъа кёп жюрюй эсе да, айырыучуланы жарсыуларын сансыз къоймайды.

Сёз ючюн, алгъаракъда ол шахар къабырлада субботник бардыргъанды. Аны кезиуюнде къабырланы тап халгъа келтиргендиле, алагъа кирген къабакъ эшиклеге ремонт этгендиле.

Бизни бюгюннгю жигитибиз Нальчикде неда Россейни ара шахарларындан биринде ишлеп жашаргъа да боллукъ эди. Аллай онгла аз тюйюл эдиле. Болсада ол кесини къадарын Тырнауз бла байлагъанды.

- Мында хауа сейирликди, жарау этерге болумла игидиле, адамланы да бек жаратама, аладан асламын уста таныйма, шуёхлукъ жюрютеме, - дейди Евгений. – Юйретиу-жарау этиу сборланы къурау, эришиулеге барыу бла байламлы финанс вопросланы район эм шахар администрацияланы, спонсорланы болушлукълары бла тамамлайбыз. Районну жаш тёлюню ишлери, физкультура эм туризм жаны бла комитетини башчысы Жаппуланы Магомет да болушханлай турады. «Ахшылыкъдан ахшылыкъ излемейдиле» деген сёз барды, мында иги эсе, къайры да не кетер кереги барды.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Жангылыкъ

Паспортланы – къысха болжалны ичинде

Тыш къыралгъа барыргъа эркинлик берген паспортну энди эки кюнню ичинде алыргъа боллукъду. Федеральный миграция службада бусагъатда къурала тургъан организация башда сагъынылгъан документни жарашдырыу бла байламлы ишлени къысха болжалны ичинде тамамларыкъды. Сёзсюз, хакъ алып. Ол документле къаллайла боллукълары эм ала ючюн къаллай бир хакъ тёлениригин алыкъа белгисиздиле.

Федеральный миграция службаны директоруну орунбасары Екатерина Егорова айтханыча, ФМС-де аллай структураны къурауну юсюнден оюмну Административный реформаланы бардырыу жаны бла келечиле комиссия тюзге санагъанды. Анга вице-премьер Сергей Собянин башчылыкъ этеди.

Тыш къыраллы паспортланы ала туруп, болушлукъ къайсы эсе да бир фирманы, тёреде болуучусуча, турист фирманы, ортада ишлени, 400 сом хакъ алып, тамамлауундан къутулур муратда миграционщикле бу жангы службаны хайырланыргъа кюрешедиле. ФМС-ни башчыларыны араларында бир къауумланы оюмларына кёре, ол тюрлю къырал организация Россейни бюджетине бир жылда 30 миллиард сом файда тюшюрлюкдю. «Бизни оюмубузгъа кёре, ФГУП ишлеп башласа, Россейни бюджетине жыл сайын аллай бир ахча къошулуп турлукъ эди», - дейди Екатерина Егорова.

Ол оюмгъа кёре, жангы структура быйыл сентябрьде окъуна ишлеп башларгъа керекди. Халкъны жумушларын тамамлауну качествосун игилендирир муратда ведомство тыш къырал паспортларын алыргъа сюйгенледен заявленияланы электронный почтаны болушлугъу бла жыйыуну системасына кёчерге умут этеди.

«**Российская газетадан**».

ОЮМ

Ахчадан намыс багъалы

Адам улу дуниягъа жаратылгъанлы, намыс, адеп-къылыкъ, уят-хаят деген ышанла кеслерини магъаналарын бусагъатдача учуз бир заманда этген болмазла деп келеди кёлюме. Адамлыкъны ол сыйлы ышанларыны орунларына ахча, мюлк, ырысхы, жутлукъ келип къонуп къалгъандыла десек, алай тюйюлдю деп киши даулашалмаз.

Аны алайлыгъыны юсюнден ара газетледе, телевиденияда да тохтамай айтылгъанлай турады. Россей Федерацияны Президенти Дмитрий Медведев арт кезиуде къаллай бир айтады коррупциягъа къажау кюрешни хар регионда, власть структураланы барысында да таукел бардырыргъа кереклисини юсюнден. Баям, ол кимден да бек ангылай болур экономиканы айнытыугъа, социальный тюзлюкню тохташдырыугъа аны къаллай уллу зараны болгъанын.

Алай бюгюнлюкде къыралны башчысыны ол тынгысызлыгъы хазна жеринден тебеди деп айтыргъа къыйынды. Аны нек айтама. Мындан алда ара телевиденияда «Халкъ билирге сюеди» деген бериуде къыралда коррупциягъа къажау кюреш не халда болгъаныны юсюнден сёз бара эди. Анга 100 адам къатышханды. Ала уа битеу Россейде атлары айтылгъан политологла, Къырал Думаны депутатлары , жамауат биригиулени башчылары, экономистле, алимле, юристле эдиле.

Бериуню бардыргъан тиширыу ахырында алагъа жаланда быллай бир соруу бергенди: «Коррупцияны уялтыпмы, къоркъутупму тыяргъа боллукъду?» Жыйылгъанланы 96-сы жутланы, малкёзлени, улутхачыланы, закон бла жууапха тартып, къоркъутуп тыяргъа боллукъду, андан башха амал жокъду деп, сёзню къысха салгъандыла. Жаланда тёртеулен а уяты болгъанлагъа айып этип да тыяргъа боллукъду ырысхыгъа жан атханланы, дегендиле.

Алайды да, кёпчюлюк жашауну къыйын этип тургъан коррупциягъа къажау кюреш къыйматлы болур ючюн, хар адамдан да, кимни къаллай къуллугъу болгъанына да къарамай, законлукъ къаты суралыргъа керекди, дейди.

Таулула: «Айып кёз чыгъармайды», - дейдиле. Уручугъа, улутхачыгъа сени айыбынг бир тыйын да тюйюлдю. Алагъа терсликлерин ангылатыр ючюн, базыкъ къамичи, къазыкъ керекдиле. Закон ол затланы унамай эсе уа, кесини излемлерини толтурулуулары на башха тюрлю жууаплыкъ бла къараргъа тийишлиди, дейди халкъ. Аны алай болурун а эрттеден ашыгъып сакълайды.

Кюн сайын ара телевидение право низамны сакълаучу органла кёп чиновникни улутха ала тургъанлай тутханларыны юсюнден билдиргенлей турады. Аны ючюн улутхачыланы, ахча, мюлк даулаучуланы саны хазна азаймайды. Аны юсюнден бу кюнледе КъМР-ни прокуратурасыны коллегиясыны жыйылыуунда да, кёп юлгю келтирилип, айтылгъанды. Республиканы право низамны сакълаучу органлары коррупция бла байламлы 162 билдириуню тинтгендиле. Аны итоглары на кёре, 66 уголовный иш ачылгъанды. Аланы 17-си тюзюнлей улутха алгъанладыла, бергенледиле.

Бир къужур жашау халла тохташдырылгъандыла. Адамла не бек башын жабып кюрешселе да, билим бериуде, саулукъ сакълауда окъуна коррупция тамырларын терен жибере баргъанын хар ким кеси башындан сынайды.

Сёз ючюн, бизни тенгибиз мындан алда, саулугъу осал болуп, поликлиникагъа баргъанды. Врачха кирип: «Жюрегим бек ауруп турады, 2-3 кюнню ичинде тёшекден къобар къарыуум болмай жатханма. Бюгюн мажалыракъ болгъанма да, сен, аурууумму тинтип, дарманла жазсанг эди, деп келгенме»,-дегенди.

Ол а, саусузну кёлюн тынчайтырны орунуна, тюртмюрт этип, къолунгу бери тут деп, хыны узалып, къан тамырларыны басымын ёнчелегенди да: «Бек уллуду!»-дегенди. Саусуз, къоркъгъанындан да бек къоркъуп, андан болушлукъ болурун сакълагъанды. Алай ол бир дарман кибикле жазгъанды да, быланы ичгенлей тур, дегенди.

Саусуз саулугъунда башха жарсыуун да айтханды: «Базыкъ бутум ауруп, не олтуруп, не жатып туралмайма, кечени узуну талагъанлай турады»,-дегенди.

Анга врачны жууабы уа былай болгъанды. «Къайгъырмаз, нерваларынг ауруйдула».

Не невропатологга къаратайыкъ, быллай дарман этсенг эди деп айтылмагъанына жюреги къыйналгъан саусуз, бютюнда мудах болуп, битеу медицинадан кёлю чыгъып, юйюне кючден жыйылгъанды, юйдегилеге уа, былай айтып, жарсыгъанды: «Ай медет а, къуру къолгъа къуш къонмайды» - деп таулу бош айтмагъанды. Баям, врач менден бир нохтабау сакълай болур эди. Мен бетим жетип, анга ахча узаталмадым. Ала анга асыры татлыкъсыннгандан врачлыкъ борчха башха тюрлю магъана бередиле».

Советлени заманында врачланы, устазланы адамлагъа болушургъа, кёллерин алыргъа, эс тапдырыргъа къалай таза ниетли, иш кёллю къарауучуларын бусагъатдагъы болумла бла тенглешдирсенг, жашау халла, адамлыкъны шартлары алай уллу тюрленнгендиле, кимге не айтыргъа окъуна билмей къалгъанса.

90-чы жылланы башында эди. Республикалы газетлени ючюсюнден да бирер журналистни Дондагъы-Ростовха партия курслагъа бир айгъа жиберген эдиле. Анда мен ауруп поликлиникагъа тюшген эдим. Тышындан келгениме да къарамай, врачланы ариу сёзлери, тынгылы ишлери аурууму къол бла алып атханча этген эдиле. Алада адамлыкъ алай уллу болгъанына бюгюн-бюгече да сейирсинеме, жюрегими теренинден ыспас этгенлей турама.

Не десек да, жашауну ариу, къууатлы, берекетли этген да адамланы бир бирлерине тутхан ниетлериди, адеплиликлериди, намысларыды, уяла билиулериди. Аллай ышанлары болгъан адамланы жюреклерин жутлукъ, малкёзлюк, кюйсюзлюк бир заманда бийлерик тюйюлдю.

Аны себепли ата-анала, балаларын жашаугъа хазырлай туруп, алагъа бийик билим берирге, татымлы ашарыкъла ашатыргъа, иги кийиндирирге кюрешгенлерича, аланы жюреклерине халаллыкъны, огъурлулукъну, киши къыйынына сугъанакълыкъ этмеуню ниетлерин сингдирирге кёл салсала, жамауат жашау ырахатлы, мамырлы, къолайлы боллугъуна сёз жокъду.

ЛУКЪМАН улу М.

КОНЦЕРТ

Аны жаны-тини - жырды

Атабийланы Жалимни жашы Хаджи-Мурат Нальчикде туугъанды. Ол «Балкария» фольклор-этнография къырал тепсеу ансамбльде урунуп, андан сора кесини жолун башха усталыкълада табаргъа да кюрешгенди. Арт юч жылда уа, Санкт-Петербургда жашап, ишлеп турады. «Невская классика» ресторанда жырлайды. Ол бу кюнледе Нальчикде эди да, шуёхлары анга мында концертле къурагъандыла. «Монарх» кафеде жырлап башлагъынчы, аны бла ушакъ этгенме.

Питерден келген Атабийланы Хаджи-Муратны юсюнден эшитгенимде, сейир этдим, биз билмей тургъанлай аллай жырчы уа къайдан чыкъды деп. «Монарх» кафеге барып, аны соргъанымда, стол артында олтургъан жаш манга къарап ышаргъанын эследим.

- Танымадынгмы мени? – деп сорду. Тюрслеп къарагъанлыгъыма, билялмай турдум. Бир кесекден эсгердим ол «Балкарияда» ишлеп кетгенин, аны кесин да биз Казбек, Казик деп таныгъанбыз...

Жашау жолубуз къайры элтиригин, баям, бир адам да билмейди. Хаджи-Муратны атасы, къобузда согъуп, ариу да жырлагъанды. Анда-мында гитче жашы кеси аллына жырларгъа кюрешсе, анасы Сегибат (Улбашланы къызлары) былай айтханды:

- Атанг ариу жырлаучу эди ансы, сен а...

Ансамбльден кетгенден сора ол, правону сакълагъан органлада, башха жерледе да ишлеп, андан сора башлагъанды жырлап.

- Сахнагъа жыр айтыргъа тартханлай тургъанды жюрегим. Биринчи сынауум а Нальчикни кафесинде эди, - деп хапарлайды ушакъ нёгерим. – Григорий Лепсни репертуарын бек жаратама. Ауазым да аныкъына ушагъан этеди, аны себепли Лепсни чыгъармаларын айтып башлагъанма.

- Кеси бла уа танышалгъанмыса?

- Угъай, кесин танымайма. Алай бир кере телефон бла уа сёлешгенме. Ол былай болгъан эди. Нальчикде кафеде жырлай тургъанымлай, жаш бла къыз кирип келедиле да, тохтап, сюелип къаладыла. Сора жаш, телефонун чыгъарып, былай сёлешеди: «Григорий, мында бир жаш тюз сени ауазынг бла жырлайды, алгъа сен суннганма. Сора телефонну манга береди да: «Лепс бла сёлеш», - дейди. Асыры абызырагъандан, бутларым къалтырап, бир къауум сёзден сора жукъ айталмагъан эдим.

Биз таныгъан Казикден Хаджи-Муратха къалай айланнганын да айтды ол. Анасы жашына Казбек деп атаргъа сюйгенди. Къайынлары анга Хаджи-Мурат атны бергенден сора да анасы кесича айтып тургъанды. Сабийни къубултуп, атын тюрлендирип, къысхартып, анга башха ат жабышып да къалыучуду. Алай бла Казиклей къалгъанды ол жууукъларына, тенглерине да.

- Питерде манга Мурат дейдиле. Анда Кавказ макъамланы, жырланы бек сюедиле, алагъа тепсерге ёчдюле, - деп билдиреди ол. – Ол шахарда рестораннга, кафеге ашар ючюн келгенле аздыла. Кёпле сюйген жырчыларына тынгыларгъа жюрюйдюле.

Биз алыкъа юйренмегенбиз жырчыла кафеледе, ресторанлада концерт бергенлерине. Ол а эрттеден келген тёреди. Атлары битеу дуниягъа белгили жырчыла Эдит Пиаф, Ив Монтан, Далида, башхала да алай башлагъандыла уллу сахнагъа жолларын.

Айтылгъан заманында Хаджи-Мурат да башлады жырлап. Ингирни ол «Лабиринт» деген жыр бла ачды. Аны кючлю ауазы, ариу тембри, ауазын тюрлю-тюрлю ойнатханы олсагъат ачыкъ болдула.

Хар айтхан жырыма кёлюмю салама дегени да туура кёрюндю. «Чудная долина», «Рюмка водки», «Натали» - бу белгили жырланы Лепсни айтыууна ушатса да, алагъа жан салады жырчы. Жанымда олтургъанла, аны кючлю ауазына сейир эте, автографла алып, жанына сюелип, суратха да тюшерге сюе эдиле. Жырчы да, сюйдюмлю ышара, хар бирини тилегин толтурады.

Хаджи-Мурат репертуарын залда олтургъанлагъа кёре къурайды. Сёз ючюн, Питерде кафе-шансонда ишлегенинде, бу халда айтылгъанланы жырлагъанды. Ресторанда репертуары кенгди. Кеси да жашауну бир чагъын кёргюзтген, жашаудан алыннган эм Высоцкийни Лепс къайтарып айтхан жырларын сюйгенин билдиргенди. Аны энчилигин белгилей, жырчыны шуёху Анзор Георгиев бла мен да ол ичиндегин ышаннгылы халда къараучугъа айтады (исповедь) деп, бир акъылгъа келдик. «Кесинг сюйген жырны жырла», - деп тилегенлеринде:

- Барын да сюеме. Къараучу къулакъ салып турса, мен жырлагъанымы тохтатмайма, - деп, анга тынгылагъанлагъа ыразылыгъын да жашырмады.

Жырчы Санкт-Петербургда жашауууна ыразылыгъын да билдиреди. Ол шахарны сюйгенин, ол да анга суукъ болмагъанын да айтды.

- Анда шуёхларым Питер башхалагъа жарыкъ тюбеген эсе, сени уа эки къолу бла да къучакълагъанды, - дейдиле. Концертде анга атагъан жырны да айтхан эди.

Ол узакъгъа кетгенликге, Нальчикни, мында жууукъ-ахлуларын, тенглерин унутуп къоймагъанды. Бери да Атабийланы тукъумлары жыйылгъанын эшитип, Бызынгыда, Усхурда болгъанын къууанчлы билдирди. «Балкарияны» юсюнден соргъанымда, былай жууаплады:

- Уллу хурмет бла эсгереме Улбашланы Мутайны, Къудайланы Мухтарны, ансамбльни биринчи къауумунда къызланы, жашланы да. Интернетде, дискледе аны концертлерине къарап турама, хар жетишимине да къууанама. Малкъар театрны артистлерин да унутмайма, аны да жазмай къойма, - деп тиледи. – Къалай жарыкъ кезиу эди ол заман, сизни тёлю бла да арада шуёхлукъ туууп.

Туугъан журтха, ёз тилге сюймеклик бютюнда бек узакъда билинеди. Бу сезимле Хаджи-Муратда да бардыла. Ол, малкъар тилде жырла жаздырып, мындагъы сахнагъа чыгъаргъа сюйгенин да айтды. Атабийланы жашлары ол этген мураты-на жетерин тилейбиз.

Ахырында Марина Кумыкова бла Анзор Георгиевге ысхас этерге тийишлиди, жырчыны фахмусуна баш уруп, анга, къараучугъа да бу жарыкъ тюбешиулени къурагъанлары ючюн.

САРАККУЛАНЫ Асият.

Жай кезиу

Сабийле эришиулени бардыргъан кезиу.

Минги тауну тийресинде «Эльбрус» окъуу-методика арада асламысында кеси республикабыздан сабийле солуйдула. Аланы кёбюсю спорт бла кюрешгенледиле. Анда эркин тутушуудан, боксдан, дзюдодан жарау этерча ахшы онгла да бардыла.

Сабийле, спорт оюнла къурап, эрише тургъан кезиулери эди биз анда болгъаныбызда. Бу солуу юйню директоруну заместители Мусукланы Руслан, кадрла бёлюмню таматасы Мырзаланы Лариса, бюгюнлюкде 200-ге жууукъ адам солугъанларын айтып, ала тургъан, ауузланыучу жерлерин да кёргюздюле.

Жарау бла солуу саулукъгъа аламат жарайдыла

Араны директоруну орунбасары Мусукланы Руслан.

Солдан онгнга: Геляланы Кязим, Кючмезланы Шакъман, Хучиналаны Эмирлан, Мусукаланы Исмайыл.

Инструктор Татьяна Таперик окъуучуланы Чегетге, Азаугъа, Жантуугъаннга, Гестентиге элтеди. Табийгъатны ариу жерлеринде болуп къайтхандан сора уа, ашагъан ашынг бютюн татыулуду. Ол жаны бла мында сатыу-алыу технология лицейни устазлары Люсена Кудаева бла Людмила Гигалова жууаплыдыла. Алагъа болушханла уа кеслери юйретген студентледиле.

Спортчу жашла Геляланы Кязим, Кючмезланы Шакъман, Хучиналаны Эмирлан, Мусукаланы Исмайыл бу арада жарау этер, солур онгла иги болгъанларын да айтхандыла. Алай жай чилледе суукъ болгъанын да жарсыгъандыла. Быланы алларында Терк районадан келгенле уа тарыгъыула эм бюсюреуле жазылыучу китапчыкъда кеслерини жюрек ыразылыкъларын билдиргендиле.

МАМАЙЛАНЫ Алий.
Суратла, текст да авторнудула.

Футбол

Оюнну аллы аман тюйюл эди...

Сегизинчи августда «Спартак» стадионда «Спартак-Нальчик» москвачы «Спартак» бла тюбешгенди. Бу оюнну футболну сюйгенле эрттеден бери сакълай эдиле десем, ётюрюк боллукъ тюйюлдю.

Эсигизде эсе, нальчикчиле биринчи кругда къонакъла бла ара шахарда ойнагъанда, аланы футболну сюйгенлери бизни команданы сыйын тюшюрген аман сёзле жазылгъан транспарантны кёргюзтген эдиле. Жарсыугъа, бизникиле да дерт жетдириуню жолуна туруп, ушагъыусуз сёзлери бла баннерни жайгъандыла... Аллай осал ишле уа бир команданы да сыйын кётюрмегенлери хакъды.

Оюнну юсюнден айтханда уа, эки командагъа да анда хорлам керек эди: къонакълагъа - турнир таблицаны экинчи тизмесинден таймаз ючюн, къонакъбайлагъа уа - бир тизмеге ёрге кётюрюлюр ючюн.

Арбитр оюн башланнганын билдиргенлей, москвачыла топ бла Радични къабакъ эшиклери таба тебирейдиле. Веллитон аны таба ургъан топну жаугъан жауун суу тыяды. Ызы бла Баженовдан келген топну Радич бир жанына чыгъарады, алай биягъы Веллитон, анга барысындан да алгъа жетип, 6-чы минутда эсепни 0:1 этеди. Дагъыда беш минутдан ол, башы бла уруп, топну нальчикчилени къабакъ эшиклерине кийиреди – 0:2.

Оюнну аллай боллугъуна аз да хазыр болмагъан къонакъбайла бир кесек абызырагъанлары эслене эди. Оюннга къараргъа келгенле ыразы болмагъанлары аланы алгъа итиндиргенди. Ол кезиуде Иранек кесини тазир майданында жорукълагъа бузукълукъ этеди эм арбитр пенальти белгилейди. Нальчикчиледен аны урургъа Леандрогъа буюрулады. Ол топну хауа бла угъай, тюбю бла жибереди, суу кырдыг а анга къабакъ эшиклеге кирирге къоймайды. Сослан Джанаев аны тынч тутады.

Къалай-алай болса да, таймны ахыры нальчикчилеге насыплы болгъанды. Арбитр къонакъланы къабакъ эшиклеринден 30 метрде тазир белгилейди. Аны толтургъан Кисенков, топну тюзюнлей Джанаевни къабакъ эшиклерине кийирип, эсепни 1:2 этеди.

Тюбешиуде кезиулю топну да нальчикчиле урадыла. 54-чю минутда Концедалов Бояринцевден алгъа топха жетип, аны Асильдаровха жибереди. Ол а терк окъуна аны москвачыланы къабакъларына ашырады – 2:2.

Баш тренерле алышындырыу ишни бошагъанлай, Владимир Быстров биреу да сакълай тургъан голну, нальчикчилени къабакъ эшиклерине кийирип, командасын алгъа чыгъарады. Алай нальчикчиле не бек кюрешген эселе да, эсепни тенг эталмагъандыла.

Оюннга арбитр тёрт минут къошады. Ол заманда къонакъбайла, жорукълагъа бузукълукъ этип, Павленкогъа къажау тапсыз ойнайдыла. Судья пенальти белгилейди. Аны да нальчикчилени къабакъ эшиклерине Веллитон кийиреди – 2:4.

Кезиулю оюнун «Спартак-Нальчик» 16-чы августда Раменскоеде «Сатурн» бла бардырлыкъды.

Бахша командала былай ойнагъандыла:

«Москва»- «Рубин» -1:3
«Кубань»- «Сатурн» - 0:2
«Динамо» - «Терек» - 0:1
«Крылья Советов» - «Локомотив»- 1:3
«Зенит»- «Томь» - 0:2
ЦСКА- «Амкар» - 1:0
«Ростов» - «Химки» - 2:0

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

РОССЕЙНИ ЧЕМПИОНАТЫНЫ 17- чи ТУРДАН СОРА ТАБЛИЦАСЫ

	Командала	О.	Х.	Тб.	Къ	Т.	Оч.
1.	«Рубин»	17	10	4	3	32-13	34
2.	«Спартак» М	17	10	3	4	32-15	33
3.	ЦСКА	17	9	3	5	26-16	30
4.	«Москва»	17	8	6	3	20-11	30
5.	«Динамо» М	17	8	3	6	19-18	27
6.	«Локомотив»	17	6	7	4	20-17	25
7.	«Зенит»	17	6	6	5	24-19	24
8.	«Терек»	17	6	6	5	20-22	24
9.	«Сатурн»	17	6	5	6	19-21	23
10.	«Ростов»	17	5	7	5	12-15	22
11.	«Крылья Советов»	17	6	3	8	16-21	21
12.	«Томь»	17	5	5	7	17-20	20
13.	«Амкар»	17	4	6	7	15-23	18
14.	«Кубань»	17	3	6	8	11-25	15
15.	**«Спартак-Нальчик»**	**17**	**1**	**8**	**8**	**13-21**	**11**
16.	«Химки»	17	2	4	11	13-32	10

ЭРКИН ТУТУШУУ

Алчыланы санында

Бу кюнледе Пенза шахарда Россейни окъуучуларыны спартакиадалары бардырылгъанды. Анда Юг федеральный округну жыйымдыкъ командасыны санында бизни республикадан Бёзюланы Расул, Шауаланы Шамил эм Мухамедин Мизов эркин тушуудан эришиулеге къатышхандыла. ЮФО-ну спортчулары команда эсепде биринчи жерни алгъандыла.

Энчи эсепде уа 69 килограмм ауурлаукъда Мухамедин ючюнчю жерге чыкъгъанды. Расул 84 килограмм ауурлукъда эришгенди. Аны бла тутушханланы женгил хорлап, финалгъа къыйналмай жетгенди.

Алай алгъаракъда Тюркде ётген эришиуледе чып тюшюргени кесин билдиртгенди эм аны финал тутушуугъа къатышыр онгу болмагъанды. Алай бла Расул кюмюш майдал алгъанды. Шамил а 120 килограмм ауурлакъда тутушханды. Алай финалгъа чыгъар ючюн, сермешде хорлатып, ючюнчю жерни алгъанды.

Жашланы тренерле Чапаланы Алик, Арсен Хасанов, Алексей Казиев, Ажоланы Асадуллах, Бёзюланы Исхакъ юйретедиле. Спартакиадагъа ЮФО-ну жыйымдыкъ командасыны тренер къауумуну санында бизни республикадан Бёзюланы Исхакъ да баргъанды. Аны айтханына кёре, эришиуле бийик даражада бардырылгъандыла. Алагъа Россейни битеу округларындан окъуучуланы жыйымдыкъ командалары къатышхандыла.

ОСМАНЛАНЫ Айшат.

Юбилей

Совет кинону романтикалы жигити

Биринчи уллу ролю, Оводдан сора («Овод» деген фильмде), Олег Александрович Стриженовну аты битеу къыралгъа белгили болгъанды. Аны ариулугъун, чырайлыгъын, бай ич дуниясын белгилеп, романтикалы жигитлеге къошхандыла.

50-60 жыллада совет киноискусствода ариу сыфатлы эр кишиле тамам эдиле. Алай офицерни юйюнде туугъан Олег Александровични, акъ сюек агъачын кёрюп, аскерчилени ойнаргъа да кёп кере чакъыргъандыла.

Б.Щукин атлы театр училищени бошагъандан сора Стриженов Таллиндеги орус театрда ишлеп башлайды. Островскийни пьесасында ол жыл окъуна баш рольну - Незнамовну берeдиле. Актёр 1966 жылда МХАТ-ха келгенинде да, баш рольланы Мортимерни «Мария Стюартда», Треплевни «Чайкада», кесича ойнап, атын айтдырады. Мында ол, орус классикадан Тузенбахны, Глумовну, Незнамовну сыфатларын къурап, бу театрны тарыхына киргенди.

Стриженов кинода ишин да къоймайды. «Капитанская дочка», «Северная повесть» эм «Белые ночи» дегенледе Гринёвну, Бестужевни, Мечтательни ойнайды. Ол фильмле тюрлю-тюрлю халкъла аралы кинофестивальлада саугъала аладыла.

1960 жыллада актёр режиссёрла аны, жаланда бир жанын кёрюп, ич дуниясын ачаргъа онг бермегенлерине ыразы болмай, рольланы кеси сайлап башлайды. Алай бла актёр «Хождение за три моря» деген совет-индиялы фильмде баш жигитни саудюгерчи Никитинни сыфатын къурайды. Бирле мында Стриженов бир жангы зат да тапмагъанды, башхала уа, ол асыры сын къатып тургъанды деп, аны Никитинни, жангы жерни ачхан сейир адамча, жортууулчуну кёргюзтюрге кюрешгенин ангыламагъандыла.

Мында актёр биринчи кере уллу къарындашы Глеб бла бирге ойнагъанды. Жарсыугъа, анга эс буруп, артда аланы хайырланнган режиссёр да чыкъмагъанды. Олег Александровични «Неподсуден» деген фильмде ролю уа 1969 жылда эм игиге саналгъанды.

Ишине уллу кёллю болмай, терен магъананы тутмагъан сценарийлеге ыразылыгъын бермей, режиссёрла актёрну оюмун эсге алмай, фильмле чыгъарыуну Стриженов тюзге санамай, кёп рольланы къураргъа унамагъанды. Быллай кезиуледе ол театрда тапханды тынчлыкъ.

Белгили актёр МХАТ-да бир талай жыл ишлеп кетгенликге, аны адеплилигине, менсинмегенине сейир этгендиле. Бу айтхылыкъ театрны таурухлу актёрлары бла да бир тил табып, аладан кёргенни къатламай, кеси кёргенча ачыкъларгъа итиннгенди жигитлерин.

Бу ариу эр кишини жаны бла насыбы озуп кетмез дегенликге, энчи жашауу терк къуралып къалмагъанды Олег Стриженовну. Биринчи юй бийчеси бла «Миссия в Кабуле» деген фильмни сала танышханды. Андан Наталья туугъанды, ол да актрисады. МХАТ-да ишлеген кезиуюнде экинчи кере къурайды юйюр.

Жашы Александр да актёрду. Кёп заманны ол «Доброе утро» бериуню бардырып тургъанды юй бийчеси бла.

Жаш жылларындан бери сюйген Лионелла Скирда бла артда къошулгъандыла бирге. Сабийлери бла аралары бир заманда сууукъ болмагъанды.

1999 жылда СССР-ни халкъ артисти Олег Стриженовну «Исповедь» деген китабы чыкъгъанды. Анда кесини, актёр усталыкъны юсюнден оюмларын айтады.

ТАШЛЫЛАНЫ Асият.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
АЛИКАЛАНЫ Владимир, АППАЙЛАНЫ Музафар (баш редакторну орунбасары), БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары), БИТТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 47-26-22. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика жашауну бёлюмю- 42-67-68,42-24-02.
Экономиканы бёлюмю - 42-66-73.
Культураны бёлюмю - 42-75-82.
Социальный политиканы бёлюмю - 42-66-76, 47-27-59.
Жангылыкъланы бла спортну бёлюмю - 47-26-39, 42-66-71 .
Письмоланы, рекламаланы эм билдириулени бёлюмю - 42-37-94.
Тилманчланы бёлюмю-47-31-28. Сурат алыучу бёлюм - 42-68-72.
Бухгалтерия - 42-30-87
Операторла - 47-26-28, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн, Россей Федерацияны басманы юсюнден Законуна тийишлиликде, материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Информация коммуникацияла, жамауат бирлигулени эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет 1905 жылда Революция атлы республикалы полиграфкомбинатда басмаланнганды, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды. Телефонла: 42-06-51, 42-19-97

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды. Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19 сагъатда къол салынады. 21.00 сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Махийланы Амин - дежурный редактор; Гайыланы Рита - жууаплы секретарьны орунбасары; Зезаланы Лида (3-4-чю бетле), Ахматланы Шахида (1-2-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 3850 экз. Заказ № 2577

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

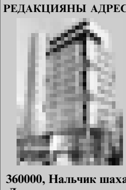

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5